

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในปี พ.ศ. 2552 นับเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์ที่มีประชากรซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่าในชนบท อันเนื่องมาจากการขยายตัวของเมืองที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทมากกว่าภาคเกษตรกรรม อีกทั้งเทคโนโลยี ตลอดจนการบริการที่เจริญรุดหน้าได้เข้ามามีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกทำเลที่อยู่อาศัยอยู่ในเมืองกันมากขึ้น (ณัฐนิช ตันมานะศิริ, 2556) จากรายงานสถิติของ Demographia World Urban Areas พบว่าความหนาแน่นของประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเพิ่มขึ้นสูงถึง 1.9 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา หรือคิดเป็นร้อยละ 52 ของจำนวนประชากรโลก (ปิยพร อรุณเกรียงไกร, 2556) นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติได้คาดการณ์ว่า ภายในปี พ.ศ. 2573 หรือ ปี ค.ศ. 2030 ร้อยละ 60 ของประชากรโลกจะอาศัยอยู่ในเขตเมือง ซึ่งตัวเลขดังกล่าวสร้างความตื่นตัวให้แก่วงการประชากรศาสตร์ที่เฝ้าจับตาดูว่าประชากรอาจล้น โลก สวนทางกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีแต่จะร่อยหรอลงทุกวัน (ราชศักดิ์ นิลศิริ, 2555) อีกทั้งยังคาดว่าในปี พ.ศ. 2593 หรือ ค.ศ. 2050 ประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองจะมีเกือบ 2 ใน 3 หรือเกือบร้อยละ 70 ของประชากรทั้งหมด (The United Nations Department of Economic and Social Affairs อ้างใน สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553) ปรากฏการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นกับเมืองสำคัญต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งหากเมืองไม่ได้วางแผนหรือมีมาตรการรองรับอย่างเหมาะสม ย่อมนำไปสู่ปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่เขตเมือง จนอาจเป็นผลให้เมืองไม่น่าอยู่และประสบปัญหาในด้านคุณภาพชีวิต

ปรากฏการณ์การกระจุกตัวของประชากรในเขตเมืองส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านกายภาพและด้านสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อมของเมืองที่เป็นผลมาจากความแออัดในการอยู่อาศัย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาคุณภาพอากาศ ขยะมูลฝอย น้ำเสีย น้ำท่วมและระบายน้ำ การจราจรและการขนส่ง การจัดการภูมิทัศน์ในเมือง การวางแผนการใช้ที่ดิน และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548-ค) ซึ่งทำให้บทบาทของพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองทวีความสำคัญอย่างไม่อาจมองข้ามได้ เพราะนอกจากเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจให้คนไปใช้บริการเพื่อสัมผัสกับธรรมชาติแล้ว ยังถือเป็นอีกหนึ่งปัจจัยชี้วัดคุณภาพชีวิตของเมือง (ณัฐนิช ตันมานะศิริ, 2556) เนื่องจากพื้นที่สีเขียวมีประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ต่อคุณภาพของสิ่งแวดล้อมในเมือง ต่อสุขภาพกายและจิตใจของประชากร รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

พื้นที่สีเขียวประเภทต่างๆ นอกจากจะเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชากรในด้านความร่มรื่น ลดความแข็งกระด้างของสิ่งก่อสร้าง และลดความตึงเครียดของสังคมเมืองแล้ว พื้นที่สีเขียวยังมีความสำคัญในการสร้างอากาศบริสุทธิ์ ช่วยลดมลพิษทางอากาศ (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2553) โดยเฉพาะมลพิษจากการจราจรที่ติดขัด โดยพื้นที่สีเขียวทำหน้าที่เป็นปอดของเมืองช่วยลดระดับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซพิษอื่นๆ ในแต่ละปีต้นไม้แต่ละต้นสามารถสะสมคาร์บอนได้ถึง 25 กิโลกรัม ซึ่งหากมีอายุถึง 40 ปี จะสามารถสะสมคาร์บอนได้มากถึง 1 ตัน (दनัย กลาวแล้ว, 2551) และที่สำคัญพื้นที่สีเขียวยังช่วยลดสภาวะเกาะความร้อนเมือง (Urban Heat Island) หรือโดมความร้อนในเขตเมือง เนื่องจากต้นไม้ช่วยบังแสงแดด และสามารถลดอุณหภูมิในห้องของบ้านที่ถูกแสงแดดโดยตรงลงได้ถึง 1 องศาเซลเซียส (เดชา บุญค้ำ, 2552) เป็นการช่วยประหยัดพลังงานไฟฟ้าเพื่อลดอุณหภูมิในบ้านเรือนและสำนักงาน และสร้างสมดุลของสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในเขตเมือง

เชียงใหม่เป็นเมืองใหญ่ที่มีความสำคัญทั้งมิติทางประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจการท่องเที่ยว การบริการ รวมถึงด้านการศึกษา ประชากรในเมืองมีทั้งผู้ที่อยู่อาศัยเดิมและที่โยกย้ายเข้ามาแบบระยะยาวและระยะสั้น อาทิ นักเรียน นักศึกษา แรงงาน และนักท่องเที่ยว การพัฒนาเมืองเชียงใหม่ที่ผ่านมาเน้นให้ความสำคัญด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอันดับต้นๆ แต่เมื่อเมืองเติบโตมาถึงจุดหนึ่งจะพบว่ามีข้อจำกัดของความสามารถในการรองรับของพื้นที่ การขยายตัวของเมืองอย่างต่อเนื่องโดยปราศจากการวางแผนอย่างครบถ้วนรอบด้านทุกมิติ ส่งผลให้การตั้งถิ่นฐานเป็นไปอย่างไร้ทิศทางและขาดระเบียบ ประชากรในเขตเมืองอยู่อาศัยกันอย่างหนาแน่นขึ้น เกิดความแออัด ขาดมาตรการรองรับที่เหมาะสมและทันต่อความเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการวางผังเมืองยังไม่สอดคล้องกับความจริงและเติบโตของเมือง ทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนเมืองลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากการขาดแคลนพื้นที่สีเขียวในเขตเมือง (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2548-ข) เมืองเชียงใหม่ที่มีความสง่างามของความเป็นเมืองเก่าขนาดกะทัดรัดแบบเมืองในสวน (Garden City) ที่แวดล้อมด้วยขุนเขาและต้นไม้ และเป็นชุมชนที่รู้จักมักคุ้นกันถูกเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างจนคนท้องถิ่นปรับตัวไม่ทัน จากเมืองที่เงียบสงบกลายเป็นเมืองที่พลุกพล่านไปด้วยรถนานาชนิด ทำให้อากาศที่บริสุทธิ์เต็มไปด้วยฝุ่นควัน ถนนหลายสายที่ร่มรื่นด้วยเงาไม้ถูกขยาย ทำให้ต้นไม้ริมถนนถูกตัดโดยไม่จำเป็นทั้งที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ จนทำให้เชียงใหม่ในขณะนี้ไม่สามารถรักษาสถาปัตยกรรมเมืองในสวน หรือ "วนานคร" ได้อีกต่อไป (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลสถิติสัดส่วนพื้นที่สีเขียวต่อประชากรของเมือง

เชียงใหม่ที่ไม่เพียงพอตามเกณฑ์มาตรฐานของพื้นที่เขตเมืองที่กำหนดให้ชุมชนเมืองขนาดใหญ่ซึ่งได้แก่ ชุมชนระดับเทศบาลนคร รวมทั้งกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาควรมีพื้นที่สีเขียวเพื่อบริการ อย่างน้อย 4 ตารางเมตรต่อคน และมีพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนอย่างน้อย 12 ตารางเมตรต่อคน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547)

ข้อมูล ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2554 เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่สีเขียวตามคำนิยามของเทศบาลรวมทั้งสิ้น 782,862 ตารางเมตร หรือ 0.78 ตารางกิโลเมตร (ฝ่ายสวนสาธารณะ ส่วนการโยธา สำนักการช่าง เทศบาลนครเชียงใหม่, 2556) และในปีเดียวกันเทศบาลนครเชียงใหม่มีประชากรในทะเบียนราษฎรจำนวนรวมทั้งสิ้น 141,361 คน (งานทะเบียนราษฎร เทศบาลนครเชียงใหม่, 2554) ดังนั้นเมื่อกำหนดสัดส่วนพื้นที่สีเขียวเฉลี่ยต่อหัวประชากรจะพบว่า เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่สีเขียวเพื่อบริการเท่ากับ 3 ตารางเมตรต่อคน และมีพื้นที่สีเขียวรวมทุกประเภทเท่ากับ 5.54 ตารางเมตรต่อคน ซึ่งยังไม่พบข้อมูลการสำรวจว่าเป็นพื้นที่สีเขียวที่ยั่งยืนจำนวนเท่าใด อีกทั้งสัดส่วนดังกล่าวเป็นการคำนวณที่ยังไม่ได้นับรวมประชากรแฝง เช่น นักท่องเที่ยว นักเรียน นักศึกษา และแรงงานที่ดำรงชีวิตในเมืองเชียงใหม่อีกจำนวนมาก

การขาดพื้นที่โล่งเพื่อนันทนาการมีผลเสียหลายประการ คือ คนในเมืองห่างไกลธรรมชาติ ขาดพื้นที่ที่จะใช้พบปะสังสรรค์ของคนในสังคมละแวกนั้น ทำให้เพื่อนบ้านไม่รู้จักกัน ต่างคนต่างอยู่เป็นสังคมที่ห่างเหินกัน ทำให้ภูมิทัศน์ของเมืองไม่สวยงามน่าดู ทำให้เมืองไม่ร่มรื่นน่าอยู่ ขาดต้นไม้ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นเครื่องกรองฝุ่นและกรองอากาศโดยธรรมชาติ และพื้นที่สาธารณะสามารถทำหน้าที่เป็นตัวสกัดมิให้ไฟลุกลาม กรณีที่เกิดเพลิงไหม้ใหญ่ (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์ เจริญเมือง, 2537) การขาดแคลนพื้นที่สีเขียวที่มีคุณภาพจึงเป็นประเด็นสำคัญของเมืองที่จะนำไปสู่ผลกระทบหลายด้าน แต่ทั้งนี้เมืองเชียงใหม่ที่เติบโตแบบก้าวกระโดดนอกจากจะมีการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่อย่างหนาแน่นแล้ว ยังได้ทำลายพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่สีเขียวพื้นถิ่นดั้งเดิม ตลอดจนถมแหล่งน้ำสำคัญของเมือง เช่น หนองใหญ่หนองฮีสาน ซึ่งเป็นหนึ่งในชัยมงคลเจ็ดประการของเมืองเชียงใหม่ จึงทำให้อุณหภูมิพื้นผิวเฉลี่ยของเมืองเชียงใหม่และอำเภอข้างเคียงเพิ่มสูงขึ้นถึงประมาณ 6 องศาเซลเซียส จากปี พ.ศ. 2543 ที่ประมาณ 20.73 องศาเซลเซียส เป็น 26.80 องศาเซลเซียส ในปี พ.ศ. 2549 (มานัส ศรีวิเศษ, 2553) และมีแนวโน้มว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของเมืองจะสูงขึ้นอีก ซึ่งการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิพื้นผิวดังกล่าวสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ทั้งในเรื่องของขนาดและความหนาแน่น การเก็บกักความร้อนบนผิวดนลานดาดขางมะตอยและผนังคอนกรีตของอาคารยามแดดส่อง (ราชศักดิ์ นิลศิริ, 2555) ตลอดจนลงของพืชพรรณ ต้นไม้ใหญ่ และภาวะความแห้งแล้งในช่วงหน้าแล้งที่ทำให้สูญเสียความชุ่มชื้นของดิน โดยแนวทางแก้ไขและควบคุมปรากฏการณ์เกาะความร้อนเมืองที่สำคัญประการหนึ่งคือให้ปลูกต้นไม้ใหญ่เพิ่มขึ้นในบ้าน ปลูกไม้เลื้อยคลุมกำแพงและบน

หลังคาของอาคารสูง รวมถึงต้นไม้ริมถนน เพราะพื้นที่สีเขียวสามารถลดอุณหภูมิอากาศในฤดูร้อนได้ 5-6 องศาเซลเซียส (จริยา บุญญวัฒน์ และคณะ, 2542)

นอกจากปรากฏการณ์เกาะความร้อนที่ต้องหามาตรการแก้ไขอย่างเร่งด่วนแล้ว เมืองเชียงใหม่ประสบปัญหาหมอกพิษทางอากาศสูงกว่าค่ามาตรฐานทุกปีในช่วงหน้าแล้ง โดยค่ามาตรฐานปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM10) ที่กรมควบคุมมลพิษกำหนดไว้คือ ไม่ให้เกิน 120 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรใน 24 ชั่วโมง และค่ามาตรฐานที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้คือ ไม่ให้เกิน 50 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรใน 24 ชั่วโมง (คนัย กล่าวแล้ว, 2551) แต่พบว่าในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2549 วัดปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กสูงที่สุดในรอบปีได้ 248.8 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรใน 24 ชั่วโมง (กรมควบคุมมลพิษ, 2550) และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2550 ที่เกิดเหตุการณ์วิกฤตหมอกควันในภาคเหนือ กรมควบคุมมลพิษรายงานว่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็กสูงถึง 382.7 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตรใน 24 ชั่วโมง (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์, 2550) ซึ่งเกินค่ามาตรฐานของประเทศไทยถึงกว่า 3 เท่า มีผู้เจ็บป่วยด้วยโรคทางเดินหายใจเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันหลายหน่วยงานกำลังพยายามผลักดันที่จะพัฒนาเมืองเชียงใหม่ให้เป็นเมืองนำอยู่ตามแนวคิดเมืองสีเขียว (Urban Green) เพื่อบรรเทาหมอกพิษทางอากาศและสร้างเสริมคุณภาพชีวิตของประชากรในเมือง

ปัจจุบันเทศบาลทุกแห่งได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเนื่องจากเป็นภารกิจหนึ่งของเทศบาลที่ได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2546 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2549) ว่า “ให้หาทางสนับสนุนส่งเสริมการสร้างพื้นที่สีเขียวเช่น สวนพฤกษศาสตร์ ทั้งในระดับชุมชน ตามบ้านเรือน หรือในพื้นที่ประกอบกิจการต่างๆ โดยรัฐให้ความสนับสนุนและจัดระบบให้มีสิ่งจูงใจเพื่อให้โครงการได้เกิดขึ้นซึ่งพื้นที่สีเขียวเหล่านี้นอกจากจะสวยงามแล้วยังเป็นปอดสำหรับผู้ที่อยู่ใกล้เคียง ” นอกจากนั้นการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในชุมชนยังถือเป็นตัวชี้วัดหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของเมืองนำอยู่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการดำเนินงานวางแผนและจัดการเพื่อเสริมสร้างให้มีพื้นที่สีเขียวในเมืองโดยเน้นการเพิ่มพื้นที่สีเขียว ส่งเสริมบทบาทและคุณค่าของพื้นที่สีเขียวประเภทต่างๆ ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณให้เพียงพอที่จะเสริมสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ของเมือง ตลอดจนเน้นการเสริมสร้างระบบนิเวศของเมืองและคุณภาพชีวิตของประชากรให้ดียิ่งขึ้น

ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาแผนงาน โครงการ เกี่ยวกับการจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง แต่พบว่าส่วนใหญ่ได้มุ่งเน้นให้ความสำคัญในประเด็นปัญหาอุปสรรคและการพัฒนาด้านกายภาพ อีกทั้งให้ความสำคัญกับพื้นที่สีเขียวประเภทสวนสาธารณะเท่านั้น ซึ่งที่จริงแล้วพื้นที่สีเขียวสามารถพัฒนาได้อีกมากในรูปแบบสวนสีเขียวประเภทอื่นๆ และถึงแม้ว่าในปัจจุบัน

ได้มีความพยายามของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรทางศาสนาที่จะเพิ่มพื้นที่สีเขียว ในเขตเมืองเชียงใหม่โดยการเผยแพร่และทดลองแนวคิดใหม่เพื่อตอบ โจทย์วิถีชีวิตในปัจจุบัน เช่น การจัดสวนแนวตั้ง การทำสวนบนหลังคา การรื้อฟื้นการจัดสวนแบบพื้นถิ่นล้านนา แปลงผักสวนครัว แบบอินทรีย์ในเขตเมือง ตลอดจนการรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนักเรื่องพื้นที่สีเขียว เช่น การจัดทำแผนที่ต้นไม้ใหญ่ และการประกวดต้นไม้ใหญ่ แต่ยังคงขาดการสำรวจประสิทธิสภาพ ความพึงพอใจ ปัญหาอุปสรรค รวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ใช้บริการพื้นที่สีเขียวประเภทต่างๆ ที่จะทำ ให้ได้ข้อมูลมาประกอบการจัดทำแนวทางพัฒนาตามความต้องการและศักยภาพของพื้นที่

เมืองประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตอย่างเชียงใหม่ไม่อาจพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งแล้วละเลยมิติ อื่นๆ ที่สัมพันธ์กัน ไม่เช่นนั้นจะไม่สามารถดำรงความเป็นเมืองน่าอยู่ได้อย่างยั่งยืน และภาคส่วนที่ ขับเคลื่อนงานพัฒนาไม่ควรจำกัดอยู่เพียงหน่วยงานราชการหรือภาครัฐเท่านั้น จากประสบการณ์ของ ต่างประเทศในหลายกรณีทำให้พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของเมือง เริ่มจากจุดเปลี่ยนเล็กๆ ดังเช่นตัวอย่างการสร้างสรรคพื้นที่ในเมืองลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในปี 2547 ที่ ริชาร์ด เรย์โนลด์ส ได้ทำการปฏิวัติพื้นที่กรังและทรุดโทรมตามฟุตบอลของเมืองลอนดอน โดยการทำสวนหย่อมเล็กๆ ข้างถนนและในพื้นที่ว่างเปล่าในช่วงเวลากลางวัน ลงมือปลูกหญ้า ต้นไม้ และดอกกุหลาบคั้นละเล็กละน้อยเพื่อรณรงค์ให้ชาวเมืองหันมาสนใจและไม่เพิกเฉยต่อการสร้าง ทัศนียภาพที่ดีให้แก่เมืองแม้จะเป็นพื้นที่เล็กๆ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดปฏิกิริยาลูกโซ่ของ การสนทนาระหว่างชาวลอนดอน (อภิลิทธิ ไกล่ศัตรูไกล, 2557) ที่กลายเป็นประเด็นสู่แนวทางการ พัฒนาเมืองที่สนใจเรื่องภูมิทัศน์และการสร้างทัศนียภาพที่ดีของเมือง ซึ่งสำหรับเมืองเชียงใหม่ในช่วง ห้าปีที่ผ่านมา ก็พบการขับเคลื่อนงานพัฒนาพื้นที่สีเขียวโดยภาคประชาชน ชุมชน เยาวชน และ เครือข่ายสร้างสรรค์ต่างๆ อย่างต่อเนื่องและหลากหลายกิจกรรม ที่ล้วนส่งเสริมและพัฒนาให้เมือง เชียงใหม่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพียงแต่ยังขาดการเชื่อมร้อยประสานให้เป็นพลังสู่การเปลี่ยนแปลงที่ บรรารถนาของประชาชนในเมือง

การพัฒนาพื้นที่สีเขียวจึงไม่ได้เป็นประโยชน์เพียงมิติที่มองเห็นได้ทางกายภาพ ด้านความ สวยงามร่มรื่นเป็นธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังคงคุณค่าประโยชน์โดยอ้อมอีกมากมายที่ไม่อาจวัดค่าได้ดังที่ได้ กล่าวมาแล้วในตอนต้น ทั้งดูดซับมลพิษและฝุ่นละออง ฟอกอากาศให้บริสุทธิ์ ลดอุณหภูมิที่ร้อนที่ มา จากกิจกรรมของพื้นที่เมือง ลดความตึงเครียดจากสิ่งแวดล้อมเมืองที่แข็งกระด้าง เป็นพื้นที่ให้ ประชาชนได้พบปะสังสรรค์ พุดคุย มีกิจกรรมร่วมกันที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเมือง ซึ่งทั้งหมดคือการส่งเสริมให้เมืองมีความสำคัญมากกว่าการเป็นพื้นที่เติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็น พื้นที่อยู่อาศัยที่ประชาชนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี พื้นที่สีเขียวจึง เป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญที่นำไปสู่การจัดการพื้นที่เมืองเชียงใหม่ให้น่าอยู่ และเอื้อประโยชน์ต่อ

การพัฒนาาระบบสาธารณูปการอื่นๆ ของเมือง เช่น ทางเท้า ทางจักรยานที่ร่มรื่น ตลอดจนประโชชน์ทางด้านประวัติศาสตร์ คุณภาพชีวิต และมีดีความเป็นชุมชนในการใช้พื้นที่ทางสังคมร่วมกัน ดังนั้นจึงเห็นควรที่จะมีการศึกษาเพื่อทบทวนและบูรณาการนโยบาย แผนงาน และโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียว ตลอดจนศึกษาถึงประสิทธิภาพและปัญหาอุปสรรคของการบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่ รวมทั้งสำรวจความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และ โครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
2. เพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อสิ่งบริการของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาของการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกเป็นข้อมูลที่ศึกษาในเชิงคุณภาพครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และ โครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ส่วนที่สองเป็นข้อมูลที่ศึกษาในเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ค่าสถิติในประเด็นความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และความพึงพอใจของประชาชนต่อสิ่งบริการของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งมีเขตพื้นที่รับผิดชอบ 40.216 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมเขตการปกครองสี่แขวง ได้แก่ แขวงนครพิงค์ แขวงกา

วิไล แขวงเมืองราช และแขวงศรีวิชัย ประกอบด้วยพื้นที่ 14 ตำบลในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ คือ ตำบลหายยา ตำบลช้างม้อย ตำบลศรีภูมิ ตำบลวัดเกต ตำบลช้างคลาน ตำบลพระสิงห์ตำบลสุเทพ บางส่วน ตำบลป่าแดดบางส่วน ตำบลหนองป่าครั่งบางส่วน ตำบลท่าศาลาบางส่วนตำบลป่าตัน ตำบลหนองส่วนบางส่วน และตำบลช้างเผือกบางส่วน

1.3.3 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษานี้ คือ ประชาชนที่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้งที่มีข้อมูลอยู่ในทะเบียนราษฎร์ของเทศบาลนครเชียงใหม่ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 141,361 คน ในปี พ.ศ. 2554 และประชาชนที่ไม่ได้มีข้อมูลอยู่ในทะเบียนราษฎร์ เช่น นักเรียน นักศึกษา แรงงาน และนักท่องเที่ยวที่อยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในช่วงเวลาที่ศึกษาเก็บข้อมูล

1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

พื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่กลางแจ้งและกึ่งกลางแจ้งที่ปกคลุมด้วยพืชพรรณ อาจเป็นพื้นที่สาธารณะหรือเอกชนที่สาธารณชนสามารถใช้ประโยชน์ได้ หรือประชาชนทั่วไปได้รับประโยชน์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

นโยบาย หมายถึง หลักการหรือกรอบความคิดการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

แผนงาน หมายถึง แผนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ทั้งแผนงานระยะสั้น แผนงานระยะกลาง และแผนงานระยะยาว

โครงการ หมายถึง แผนงานย่อย หรือกิจกรรมที่จะนำไปปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ประสิทธิภาพ หมายถึง คุณภาพของโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และสิ่งบริการของสวนสาธารณะและพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกต่อคุณภาพของสิ่งบริการอำนวยความสะดวกของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ปัญหาอุปสรรค หมายถึง อุปสรรค ข้อจำกัด หรือสิ่งขัดขวางที่ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวัง

แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน หมายถึง ข้อเสนอแนะของประชาชนที่มีต่อโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว การพัฒนาพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ การพัฒนาสวนสาธารณะ และการมีส่วนร่วมของชุมชน เอกชน ในการดูแล รักษา และพัฒนาพื้นที่สีเขียว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้นในการศึกษา

1.5.1 ประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ เป็นผลของการศึกษาจากความคิดเห็นของประชาชนที่ตอบแบบสอบถามเท่านั้น

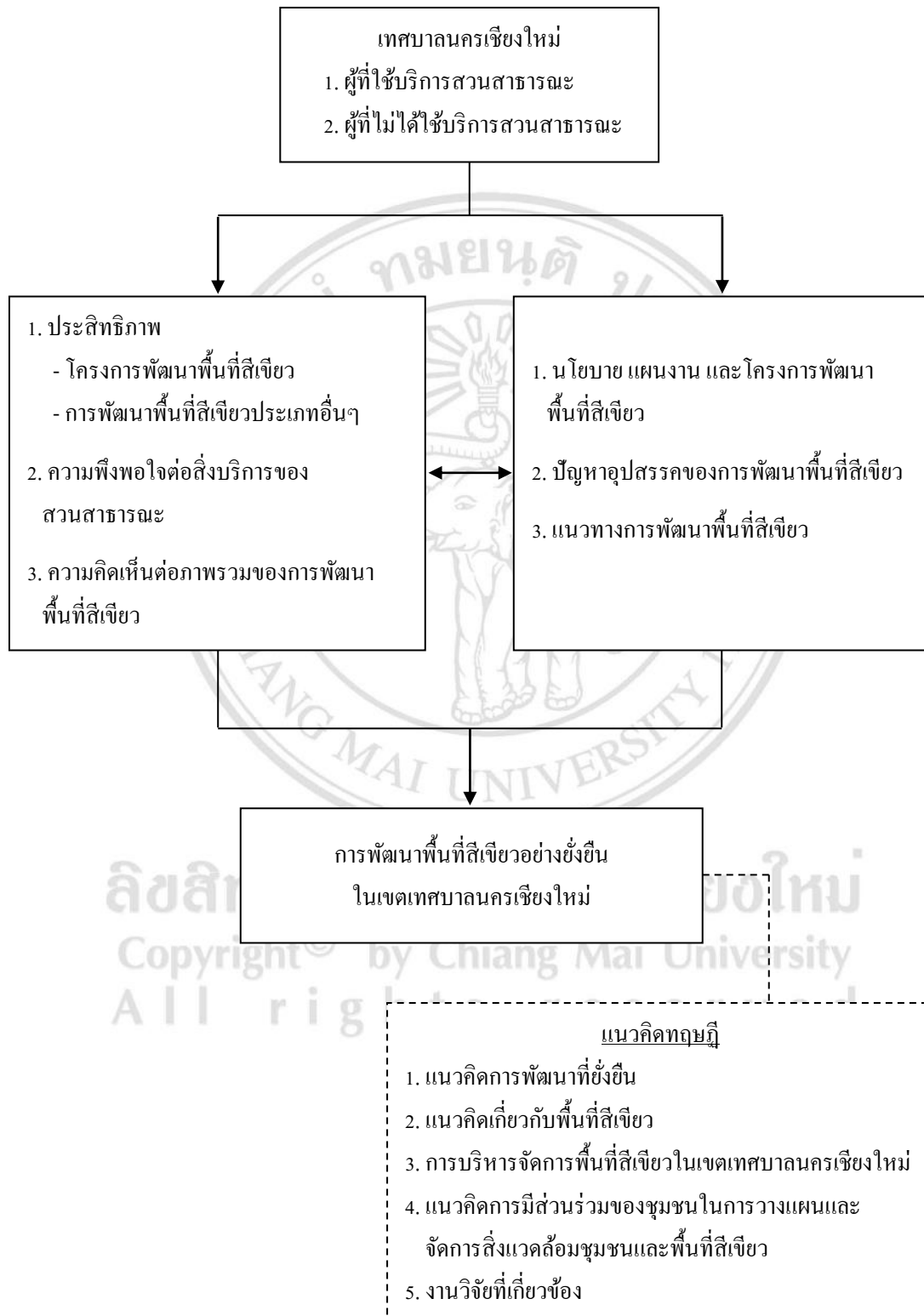
1.5.2 สักส่วนของกลุ่มตัวอย่างต่อสวนสาธารณะแต่ละแห่งมีจำนวนน้อย จึงอาจยังผลให้ได้ข้อมูลที่มีความคลาดเคลื่อนได้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

1.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.7.1 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย แผนงาน และ โครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.7.2 ทราบประสิทธิภาพของโครงการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และพื้นที่สีเขียวประเภทอื่นๆ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.7.3 ทราบความพึงพอใจของประชาชนต่อสิ่งบริการของสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

1.7.4 ทราบปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาพื้นที่สีเขียว และได้แนวทางการพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved